

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА КЛИМАТИЧНИТЕ ФАКТОРИ В ЕКОЛОГИЧНИТЕ ОЦЕНКИ И ОВОС Практически съображения

Наръчник
Justice and Environment 2023

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение.....	3
Интегриране на климата в планове и програми.....	5
Състояние на околната среда и климатични цели	8
Ранна фаза на планиране - съображения за изменението на климата.....	12
Оценка на въздействието върху климатичните фактори в ЕО.....	20
ПРИЛОЖЕНИЕ 1 - Преглед на целите в областта на климата	27
ПРИЛОЖЕНИЕ 2 - Уредба на интеграцията на климата в ЕО и ОВОС в България.....	29
Информация за връзка	32

Въведение

Сравнителните анализи на [стратегическите екологични оценки и изменението на климата](#), [„Оценка на въздействието върху климатичните фактори“](#) и на [оценката на въздействието върху климата в ОВОС](#), проведени от Justice & Environment, показаха, че в тези процедури, оценката на въздействието върху климата все още е много абстрактна тема за всички участници, както в процедурите за екологична оценка (ЕО)¹, така и в процедурите за оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС)². Следователно проблемът не може да бъде разгледан методологически като друго съдържание за оценка. Оценката на въздействието върху климатичните фактори се извършва в контекста на несигурност, както и в рамките на политически и нормативно поставени цели.

За да се извърши „интегриране“ на изменението на климата, което включва интегрирането на съдържанието на климата във всички политики, ЕО е отличен инструмент за оценка на въздействието на най-важните стратегически планове и програми (ПП) върху климата, както за смекчаване на изменението на климата, така и за адаптация. На това най-високо стратегическо ниво е важно такива стратегически документи да бъдат проектирани по начин, който да даде ефективен принос за постигане на целите в областта на климата. По този начин ПП ще бъдат съгласувани не само с Парижкото споразумение или с целите на европейско и национално ниво в областта на климата, но и с други стратегически цели, свързани с изменението на климата (напр. цели на Дневен ред 2030 и национални стратегии). Чрез ЕО това съответствие може да се гарантира.

От друга страна, проектите трябва да допринасят във възможно най-голяма степен за смекчаването и адаптацията към изменението на климата, като в същото време е важна и достатъчната устойчивост на самия проект на очакваните ефекти от изменението на климата. Анализът на ОВОС показва, че всички участници в процеса на ОВОС се нуждаят от по-добро разбиране на изменението на климата и причините то да се предвиди в планирането на проекти и в самата ОВОС. При условията на бърза деградация на околната среда, доведена до критична точка по отношение на климата и

¹Съгласно Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 г. относно оценката на въздействието на определени планове и програми върху околната среда, ОВ L 197/2001 г., стр. 30. В българското законодателство, Директивата е транспонирана в Закона за опазване на околната среда, глава шеста, раздел втори и в [Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми](#).

²Съгласно Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда, ОВ L 26, 28.1.2012 г., стр. 1-21 и Директива 2014/52/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. за изменение на Директива 2011/92/ЕС относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда, ОВ L 124, 25.4.2014 г., Директивата е транспонирана в българското законодателство в Закона за опазване на околната среда, глава шеста, раздел трети и в [Наредбата за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда](#).

биоразнообразието, ОВОС е подходящ инструмент, който не само допринася за по-високо качество на проекта, но и за неговата действителна дългосрочна екологична устойчивост. Това вече става важен аспект на финансирането, особено в оценката на финансовия риск, извършвана от банките.

© robuart / shutterstock

Това ръководство разглежда съображенията в рамките на ЕО, които са важни за оценката на най-високо стратегическо национално ниво на въздействието на ПП върху климатичните фактори и обратно на ПП върху климата, както и за оценката на въздействието на проектите върху климата и, обратно, на климата върху проектите в процедурите по ОВОС. Ръководството може да служи като допълнителен източник към Ръководството за интегриране на изменението на климата и биоразнообразието в стратегическата оценка на околната среда³ и към Ръководството за интегриране на изменението на климата и биоразнообразието в оценката на въздействието върху околната среда⁴. Другата цел на това ръководство е да представи проблемите на оценката на климата в ОВОС пред всички заинтересовани страни, участващи в ЕО и ОВОС, като направи връзка между политиките в областта на климата и проектите и да я направи разбираема за инвеститорите и проектантите. Като такава, то е полезно и за лицата, вземащи решения, експертите по ЕО и ОВОС, неправителствени организации и широката общественост при обществени консултации.

³Европейска комисия (2013), достъпно на <https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/SEA%20Guidance.pdf> (14 декември 2021 г.).

⁴Европейска комисия (2013), достъпно на <https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA%20Guidance.pdf> (14 декември 2021 г.).

Интегриране на климата в планове и програми

Интегрирането на изменението на климата в процесите на планиране и вземане на решения е ключов инструмент за гарантиране на смекчаването на изменението на климата и адаптацията към него като част от всяка политика. Европейският парламент обяви извънредно положение по отношение на климата и околната среда през 2019 г. ([Резолюция 2019/2930 – RSP](#)). На национално и на общностно ниво в ЕС трябва да се гарантира, че всички ПП и следователно законодателството и бюджетът са напълно приведени в съответствие с целта за ограничаване на глобалното затопляне до под 1,5°C и с постигане на климатична неутралност възможно най-скоро, но не по-късно от 2050 г.

Водещ принцип за привеждане в съответствие на националните стратегически ПП с тази климатична цел е, че трябва да се предприемат спешни действия, преди да е станало твърде късно. Това трябва да се осъществи, като се гарантира участието на всички заинтересовани страни, тъй като „Постигането на трансформираща промяна изисква всички области и нива на управление да работят заедно, като се впрегнат амбицията, креативността и силата на гражданите, бизнеса и общностите“ (*Европейска агенция по околна среда, Европейската околна среда – състояние и перспективи 2020 г., стр. 17*).

Процесът на интегриране на климата включва:

- ✓ интегриране и проверка на ефектите от/върху изменението на климата (развитието на устойчивост на климата се разглежда през призмата на изменението на климата), което трябва да бъде съгласувано на различни нива на вземане на решения;
- ✓ включване на климатичните съображения в съществуващи и нововъзникващи политики, програми и стратегии за управление, вместо отделно разработване инициативи за смекчаване на изменението на климата и адаптация;
- ✓ включване на климатични съображения в целите на ПП, като се гарантира, че планираните дейности отделят необходимото внимание на устойчивостта и увеличаването на устойчивостта на социалната екосистема според очакваните и бъдещи условия;
- ✓ за да се адресират и интегрират ефективно тези съображения в ПП, решенията трябва да се вземат въз основа на най-добрите налични знания и широкото участие на заинтересованите страни, които също допринасят с практически знания в съответната област;
- ✓ ПП трябва да допринесе за постигането на целите за изменението на климата (общи и секторни), както на ниво ЕС, така и в международните договори (Парижко споразумение): международните, европейските, националните и секторните цели трябва да са ясни на инвеститорите. ПП трябва ясно да обяснява как ПП ще допринесе за постигането им във връзка със съществуващата ситуация;
- ✓ разглеждане на съдържанието на климата в ПП, базирано предимно на принципа на предпазливостта и принципа на устойчивото развитие като ключово ръководство за модерното планиране.

Тези аспекти трябва да се имат предвид в началото на планирането. Разглеждането на изменението на климата не трябва да се отхвърля или да се отлага „за по-късно“, а трябва да се приеме като факт. Тези обстоятелства са дългосрочните и кумулативни ефекти, сложността на причинно-следствените връзки и несигурността на факторите.

Трябва да се обърне специално внимание, както при планирането, така и в процеса на ЕО, на важната взаимосвързаност между изменението на климата и опазването на биологичното разнообразие (биоразнообразието). Загубата на биоразнообразие е глобална заплаха за изменението на климата, а изменението на климата е една от петте причини за загуба на биоразнообразие (в допълнение към загубата и фрагментацията

на местообитания, прекомерната експлоатация на природните ресурси, замърсяването, инвазивните чужди видове). Мерките срещу изменението на климата не трябва да изострят проблемите на опазване на биологичното разнообразие. Напротив, мерките за смекчаване на климата, разчитащи на базирани на природата решения, са най-добрият вариант⁵.

© iriejah / shutterstock

⁵ Опазването и възстановяването на природата са основните цели на новата стратегия на ЕС за биоразнообразието за 2030 г., достъпна на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52020DC0380>.

Състояние на околната среда и климатични цели

При стратегическото планиране, както и в процедурите по ЕО или ОВОС, трябва да се вземат предвид два важни аспекта: **какво е състоянието на околната среда и какви са целите по отношение на климата?** Списък [с полезни източници](#), който се актуализира периодично, е публикуван на уебсайта на J&E.

Данни за състоянието на околната среда във връзка с изменението на климата могат да бъдат извлечени от международно, европейско и национално ниво:

- ✓ На международно ниво най-релевантни са докладите на Междуправителствения панел по изменение на климата (IPCC) за механизмите за научна подкрепа за прилагането на Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата (UNFCCC) и за националните доклади за предаване на парникови газове.
- ✓ На ниво ЕС Европейската агенция по околна среда изготвя годишен доклад за състоянието на околната среда в Европа. Държавите също така отчитат емисиите на парникови газове пред органите на ЕС и UNFCCC. Изготвят и доклади за състоянието на околната среда на национално ниво. В България това са националните доклади за състоянието и опазването на околната среда в Република България на Изпълнителната агенция по околна среда: <https://eea.government.bg/bg/soer>.

Стратегическият ПП очертава пътя от настоящата, екологично и климатично неблагоприятна, ситуация (и нейните тенденции) към целите, необходими за коригиране на ситуацията. Всеки проект е окончателна и фактическа форма на планирани дейности, които ще въздействат върху околната среда за по-дълго време. Ето защо трябва да имаме ясна представа за климатичните цели и задачи, поставени на международно, ООН и национално общо и секторно ниво. **Декларираните климатични цели** могат да бъдат отделни на международно, европейско и национално ниво. Съответният документ включва [Парижкото споразумение на UNFCCC](#)⁶. Европейската [дългосрочна стратегия за 2050 г.](#)⁷ [европейското законодателство в областта на климата](#)⁸, Регламентът [на ЕС за споделяне на усилията](#)⁹, националните [планове за енергетика и климат \(НПЕК\)](#)¹⁰ и

⁶ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement> (14 декември 2021 г.)

⁷ https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2050_en (14 декември 2021 г.)

⁸ Регламент (ЕС) 2021/1119 на Европейския парламент и на Съвета от 30 юни 2021 г. за създаване на рамка за постигане на климатична неутралност и за изменение на регламенти (ЕО) № 401/2009 и (ЕС) 2018/1999

⁹ Регламент (ЕС) 2018/842 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. относно обвързващи годишни намаления на емисиите на парникови газове от държавите-членки от 2021 г. до 2030 г., допринасящи за действия в областта на климата за изпълнение на ангажиментите по Парижкото споразумение и за изменение на Регламент (ЕС) № 525/2013 г., ОВ L 156/2018 г., стр. 26. (в процес на преразглеждане)

¹⁰ https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-strategy/national-energy-climate-plans_en (14 декември 2021 г.)

дългосрочни стратегии. Подробно описание може да се намери в приложението към това ръководство.

Интегрирането на изменението на климата в ПП и проектите означава, както намаляване на парниковите газове, така и **адаптация към климата**. Разглеждането на адаптацията към климата в процедурата по ЕО е все още доста недоразвито и изисква повече внимание. Това включва оценка на въздействието/приноса на ПП за по-добра адаптация и устойчивост към изменението на климата във време на бъдещо изпълнение в по-взискателна среда. За адаптацията към климата има повече инструкции във фазата на оценка на ОВОС.

Мерките за адаптация са оставени на всяка държава, тъй като те трябва да бъдат определени според ситуацията във всяка област. От страна на ЕС процесът на адаптация се подкрепя от Стратегията за адаптация към климата¹¹ и Платформата за адаптация към климата¹². Няколко програми за адаптация в рамките на ООН са текущи. На национално ниво трябва да се приемат стратегии за адаптация.

Ползи от съответствието на проектите с климатичните цели за инвеститорите

Гореспоменатото важи и за проекти и затова е от решаващо значение самият проект да бъде разработен по такъв начин, че да вземе предвид изменението на климата следвайки принципа на предпазливостта. Този подход е от решаващо значение, въпреки че на някои инвеститори може да се струва, че изменението на климата не е важен проблем, само защото някои климатични рискове изглеждат дългосрочни.

¹¹ Изграждане на устойчива на климата Европа - новата стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:82:FIN> (14 декември 2021 г.)

¹² <https://climate-adapt.eea.europa.eu/> (14 декември 2021 г.)

Ранното съобразяване и отчитане на изменението на климата при разработването на проекти също може да донесе ползи на инвеститора:

- ✓ **По-добро познаване и разбиране на рисковете и възможностите, свързани с изменението на климата, по-добро управление на тези аспекти и по-внимателно стратегическо планиране на дейностите, особено когато се очаква влошаване на екологичните и климатичните изисквания.** По-големите компании вече подлежат на годишно нефинансово отчитане, което включва отчитане на предприетите и приложени мерки във връзка с изменението на климата.
- ✓ **Потенциално по-ниска цена на капитала:** според планът за действие на Европейската комисия: Финансиране на устойчив растеж, с цел управление на финансовите рискове, произтичащи от изменението на климата, изчерпването на ресурсите, влошаването на околната среда и свързаните с тях социални проблеми, има за цел да пренасочи финансовите потоци към по-устойчива икономика. Отчитането на изменението на климата при планирането на проекта ще осигури по-лесно финансиране и по-добра оценка на финансовия риск.
- ✓ **По-добра репутация на проекта и инвеститора, по-добра социална приемливост (отговорност) в дългосрочен план.**

Процедурата по ОВОС може да помогне на инвеститора да оцени рисковете, които може да не са били предвидени първоначално, като например:

- **възможно отрицателно въздействие върху климата:** преки емисии на парникови газове (ПГ), емисии на ПГ за производство на енергия, емисии на ПГ от производството на материали, които ще бъдат произведени от бъдещата инсталация или емисии от самите продукти;
- **рискът от отрицателно въздействие върху дейността:** политически рискове (напр. поради променени политики, нови изисквания за цена на въглерода, енергийна ефективност и т.н.), правни рискове (напр. съдебни дела, ако компанията не предотврати или намали неблагоприятните въздействия върху климата), технологични рискове (очаквани по-взискателни нови технологии по отношение на въздействието върху климата), пазарни рискове (ако потребителите преминат към продукти с по-нисък въглероден отпечатък), риск от загуба на репутация (компания, идентифицирана като вредна за климата или неблагоприятна за околната среда, по-трудно привлича и задържа потребителите, работници, партньори и инвеститори);

- **физически рискове:** рискове, дължащи се на събития, произтичащи от изменението на климата (внезапни събития и трайни промени в температурата, водата, почвата, биоразнообразието).

Очевидно е в интерес на инвеститорите на проекти да насърчават експертите, които изготвят доклади за въздействието върху околната среда, да оценят възможно най-задълбочено въздействието на планирания проект върху климата и да вземат предвид техните препоръки. Ако даден проект не може да допринесе за смекчаване на изменението на климата поради наистина професионални причини, инвеститорите все още могат да допринесат за възстановяването на природата по други начини.¹³

¹³Пазар за компенсирание на въглеродни емисии, <https://www.offsetguide.org/understanding-carbon-offsets/carbon-offset-programs/mandatory-voluntary-offset-markets/> (14 декември 2021 г.)

Ранна фаза на планиране – съображения за изменението на климата

ФАЗА НА СКРИНИНГ В ЕО

Тъй като причината за изменението на климата са главно начините на производство и потребление, т.е. действията на цялото общество, повечето стратегически планове оказват влияние върху тези действия по един или друг начин, дори и да не са планове в областите, за които директивата определя задължителна ЕО (а именно, ПП в областите селското стопанство, горско стопанство, рибарство, енергетика, промишленост, транспорт, управление на отпадъци, управление на водите, телекомуникации, туризъм, устройствено планиране и земеползване и когато тези планове и програми очертават рамката за бъдещото развитие на инвестиционни предложения¹⁴). Проучването показва, че въздействието на ПП върху климата трябва да се разглежда на най-високите стратегически нива на планиране, колкото е възможно по-широко, тъй като може да включва планиране и за други области, свързани с изменението на климата. Не е необходимо ЕО да се прилага за всеки стратегически ПП, но е важно всеки ПП да отчита изменението на климата. Това включва необходимото въздействие или принос на плана за постигане на целите за смекчаване на изменението на климата, както и устойчивост на бъдещи промени, дължащи се на изменението на климата. Следователно всеки план трябва да бъде обмислен задълбочено като потенциален канал към климатична неутралност. Като се има предвид, че преходът към неутрално по отношение на климата общество изисква цялостни промени, свързани главно с начина на производство и потребление, само отделни стратегически ПП могат да бъдат освободени от ЕО.

Следователно, задължение на органите, които изготвят стратегически ПП, е в началото на подготовката да:

- извършват проверка съгласно националното законодателство за това дали ЕО е необходима за ПП;
- дори ако ЕО не е необходимо да се извършва, процесът на планиране трябва да включва експерти по околна среда, за да ръководи изготвянето на плана по такъв начин, че изменението на климата, биоразнообразието и опазването на околната среда да бъдат взети предвид и ПП да допринесе за достигане поставените цели.

¹⁴ Чл.85(1) от ЗООС.

Във **фазата на скрининг** (Приложение II към Директивата за СЕО) трябва да се има предвид следното:

- ✓ релевантността на плана или програмата за интегрирането на съображенията за околната среда, по-специално с оглед на насърчаването на устойчивото развитие;
- ✓ екологични проблеми, свързани с плана или програмата;
- ✓ релевантността на плана или програмата за прилагането на законодателството на Общността относно околната среда (напр. планове и програми, свързани с управлението на отпадъците или опазването на водите).

Особено по отношение на последното е важно да се стремим към климатична неутралност, тъй като ПП ръководят цялото функциониране на обществото, т.е. от модели, които генерират проблема с изменението на климата, до модели, които ще възпрепятстват изменението на климата и ще намалят парниковите газове. Стратегическите ПП са и основната национална рамка за прилагане на законодателството на ЕС и международните договори и трябва да гарантират постигането на поставените цели.

Основните предизвикателства в оценката на околната среда по отношение на изменението на климата са:

дългосрочни и кумулативни ефекти → да се оценят тенденциите с и без изпълнение на предложения план;

сложността на причинно- следствените връзки →

въздействието на ПП върху ключови климатични тенденции да се оценят взаимоотношенията и техните носители; трябва да се прилагат най- лошият и най-добрият сценарий

несигурността - най-трудното за оценка обстоятелство →

ограниченията на съществуващите знания трябва да се вземат предвид, както при скрининга, така и определяне на обхвата на оценката; ограничените знания и относителната сигурност на прогнозите за бъдещето не трябва да са причина за избягване на оценката; принципът на предпазливостта трябва да бъде изцяло приложен и гъвкавото управление и наблюдение на мерките трябва да бъдат включени в ПП, за да се отговори по подходящ начин на бъдещи промени.

В този контекст, в процеса на планиране е необходимо да се разгледа въпросът: До каква степен ПП може да допринесе за

- a) реализиране на устойчиво развитие,
- b) прилагане на политики за околната среда и климата и
- c) постигане на приетите цели и изпълнение на ангажиментите по отношение на околната среда/климата?

Някои допълнителни въпроси могат да бъдат полезни, като например:

- *ПП разглежда ли въпроси, които са важни за намаляване на емисиите на парникови газове или адаптация към изменението на климата?*
- *Допринася ли ПП за намаляване на емисиите на парникови газове - преки ефекти?*

- ПП допринася ли за намаляване на емисиите на парникови газове - косвени ефекти (влияе върху намаляването на потреблението на енергия, засяга по-ефективното използване на енергията, увеличава използването на енергия от възобновяеми източници)?
- ПП допринася ли за промени в мобилността към устойчива мобилност (насърчава ходене пеша, колоездене, обществен транспорт, споделяне на автомобили и т.н.)?
- Допринася ли ПП за достъп до храна, за консумация на домашно отгледана органична храна и намаляване на хранителните отпадъци?
- ПП насърчава ли промяна в потребителските навици: използване на употребявани артикули, ремонти, вместо закупуване на нови продукти, използване на рециклирани материали?
- ПП насърчава ли използването на рециклирани материали и кръговата икономика?
- ПП насърчава ли мерки за намаляване на отпадъците, особено на пластмасовите?
- Ще допринесе ли ПП за по-добра адаптация към изменението на климата (повишаване на устойчивостта на екосистемите към изменението на климата)?
- ПП допринася ли за постигането на целите за климата по начин, който не застрашава биоразнообразието или по-скоро допринася за опазването му?
- Дали изменението на климата има благоприятен или неблагоприятен ефект върху ПП или може да бъде пряко или косвено уязвим от изменението на климата?
- Може ли изменението на климата да засегне елементи от околната среда, които ПП потенциално ще засегне?

Ако ПП може да допринесе за постигането на целите за климата, тогава той трябва да бъде подложен на процеса на ЕО, за да се оптимизира неговото въздействие върху климата и околната среда.

Всеки от горните въпроси също обяснява как планът ще допринесе за постигането на целта по отношение на изменението на климата. Често се случва ПП да е твърде общ, в наративна форма, повече като визия или пътна карта, вместо да бъде действителна стратегия. В тези случаи е трудно да се отговори на тези въпроси. Следователно задачата на съставителите на стратегическия план е да дефинират ясно целите и задачите, начините и действията за постигането им и измерването на напредъка.

ФАЗА НА СКРИЙНИНГ В ОВОС

Процедурата на скрийнинг (предварителна проверка дали проектът подлежи на ОВОС) е много важна, особено по отношение на възможните въздействия върху климата. От решаващо значение е да се разбере връзката между проекта и целите в областта на климата. Необходимо е да се идентифицират текущите климатични цели както на международно, така и на национално, както и на секторно ниво, и ясно да се представи как проектът ще допринесе за постигането на тези цели и как ще се адаптира към бъдещите въздействия от изменението на климата.

Процесът на ОВОС също е инструмент, който помага на планирането на проекта по начин, който допринася за постигането на целите, свързани с климата. Всяко отклонение от това трябва да бъде обосновано от експертите още на етапа на скрийнинг, а компетентният орган трябва да оцени критично тази оценка и евентуално да постави допълнителни изисквания, за да гарантира съответствието на проекта с екологичните, по-специално климатичните цели (за ограничаване изменението на климата и адаптация). Ако има сериозни аргументи защо даден проект не може да допринесе за смекчаване на изменението на климата, инвеститорите все още могат да допринесат за възстановяването на природата по други начини.

Още при подготовката на документацията за процедурата по скрийнинг е необходимо да се обърне внимание на климатичните фактори и да се идентифицират и представят (за жизнения цикъл на проекта):

- ✓ как проектът, пряко или непряко, ще увеличи или намали емисиите на ПГ;
- ✓ как изменението на климата ще има благоприятен или неблагоприятен ефект върху проекта, пряко или косвено (уязвимост, експозиция на проекта);
- ✓ как изменението на климата ще се отрази на елементите на околната среда, които ще бъдат засегнати от проекта: мерки за смекчаване на идентифицираните въздействия и за адаптация към изменението на климата.

Въпроси за ограничаване изменението на климата

По отношение на емисиите на ПГ е необходимо да се оцени размера и интензитета на емисиите на ПГ за всеки отделен елемент и фаза на проекта през целия жизнен цикъл, което включва:

- увеличаване на използването на енергия, чието производство причинява емисии на ПГ: енергийни нужди, разбити по устройства, машини и оборудване, енергийни източници, показване на енергийни потоци; представяне на мерки за енергийна ефективност;
- Емисии на парникови газове, причинени от производството на материали, необходими на инсталацията за продукти (въглероден отпечатък на продуктите);
- Емисии на парникови газове, причинени от трафика, свързан с работата на инсталацията, като се вземе предвид цялата мобилност (включително пристигането на работници на работа);
- идентифициране на алтернативни възможности за избягване на преки или непреки емисии на парникови газове, напр. други технологии, материали, базирани на природата решения (като зелени площи, дървета, зелена инфраструктура, съоръжения за възобновяема енергия).

Въздействията на проекта върху климата може да изглеждат незначителни, ако ги разглеждаме поотделно, но не и ако ги добавим към всички други съществуващи и бъдещи, които се планират. Следователно въздействието на проекта върху климата трябва винаги да се поставя в контекста на общ устройствен или програма, която се занимава с кумулативните въздействия на всяка област.

© elenabsi / shutterstock

Проблеми с адаптацията към климата

Проектът трябва да допринесе за адаптацията и в по-широкия аспект на планираната му експлоатация, като същевременно гарантира собствената си устойчивост и адаптация към настоящите и бъдещите последици от изменението на климата. Още във фазата на преходна оценка е необходимо да се идентифицират и оценят възможните начини за адаптация на проекта, за да се намалят ефектите от изменението на климата през целия жизнен цикъл. Основните съображения включват:

- какви са възможностите за минимизиране на риска, които дори могат да донесат ползи при различни сценарии;
- „печеливши“ възможности, които имат положително въздействие върху изменението на климата, биоразнообразието и екосистемата;
- обратими и гъвкави възможности за действие, които могат да бъдат променени на по-късен етап, ако настъпят значителни въздействия от изменението на климата;
- в случай на нови инвестиции има смисъл да се добави „резервно“ поле, за да се гарантира устойчивост на редица бъдещи последици от изменението на климата;
- меки стратегии за адаптация за укрепване на капацитета за адаптация, за да се гарантира, че проектът е по-добре компенсиран в първоначалното планиране с набор от потенциални ефекти (гъвкаво планиране и управление, базирано на мониторинг);
- инсталиране на базирани на природата решения (напр. неасфалтирани и зелени площи, които по-добре абсорбират валежите, зелени площи и дървета като фактор за регулиране на температурата, увеличаване на поглъщанията на въглерод).

Следователно е необходимо да се направят оценки на експозицията и уязвимостта на проекта, които включват:

- представяне на уязвимостта на проекта по отношение на големи природни и други бедствия и последиците от изменението на климата (особено по отношение на местоположението на проекта);
- анализ на уязвимостта на разглежданите алтернативи;
- оценка на експозицията на площадката и потенциалната зона на въздействие;
- оценка на риска по отношение на възможни ефекти;
- описание на адаптацията към ефектите от изменението на климата за планираната дейност.

Поради всичко гореизложено е много важно на този етап документацията и оценката на очакваните въздействия на проекта да бъдат изготвени цялостно и задълбочено. Само по този начин може да се гарантира, че компетентният орган разполага с достатъчно информация за качествена оценка дали е необходимо извършването на ОВОС поради очакваните въздействия на проекта върху климата или не.

Оценка на въздействието върху климатичните фактори в ЕО

По-специално, по отношение на въздействието на ПП върху климатичните фактори, от съществено значение е ЕО да оцени ПП по начин, който гарантира, че те ще имат достатъчен принос за постигане на целите в областта на климата. Само положителното въздействие на ПП върху климата не е достатъчно, критерият за оценка трябва да бъде необходимото въздействие върху смекчаването на изменението на климата и адаптацията на ПП за постигане на климатичните цели. **Ако стратегическите ПП не са достатъчно амбициозни, не е възможно да се очаква климатичните цели да бъдат постигнати на по-ниско, проектно, ниво на изпълнение.** Трябва да следваме този императив в контекста на ЕО, тъй като живеем в екстремни екологични и климатични условия, при които не е приемливо генерирането на допълнителни отрицателни въздействия върху климатичните фактори и биоразнообразието.

Освен това е от решаващо значение да се оцени въздействието на ПП върху намаляване или увеличаване на въздействията (последниците) от изменението на климата върху други пространствени дейности и въздействието на изменението на климата върху ПП. Всички с най-голямо внимание към опазването на биоразнообразието и върху други елементи на околната среда.

Оценяването на тези въздействия не е лесна задача. Изисква широко познаване на стратегическото планиране, състоянието на околната среда, климатичните цели и документи и други стратегически планове. Към тази работа трябва да се подходи с екипно усилие със задълбочен анализ в контекста на отделните стратегически ПП, и техните цели. Необходимо е да се премести фокусът от оценката само на тези елементи на ПП, които са основа за бъдещи проекти към цялостна оценка от гледна точка на промените в обществото и околната среда, които ПП иска да постигне.

ФАЗА НА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ОБХВАТА НА ЕО

В тази фаза се избират целите на плана, кои части от плана е вероятно да окажат значително въздействие върху кои части от околната среда и по отношение на климата и кои е вероятно да бъдат (екологични) климатични цели, които да бъдат взети под внимание. Тази оценка се основава на познанията за състоянието на околната среда по отношение на изменението на климата, тенденцията на тези промени и се извършва в контекста на настоящите политики и цели в областта на климата. Емисиите на парникови газове са основният, но не и единственият проблем.

При определянето на целите за околната среда и климата има смисъл целите и подцелите в областта на климата да се разглеждат независимо, а не само в рамките на други цели. Така екологичната цел може да бъде „смекчаване и адаптация към

изменението на климата“, което трябва да има няколко подцели, като например: по-голяма енергийна ефективност, по-висок дял на възобновяеми енергийни източници в крайната употреба, по-ниско потребление на енергия, повишена мобилност при намаляване на потреблението на енергия, значителни поглъщания на въглерод, повишена устойчивост и адаптивност, както и намаляване на излагането на въздействието на изменението на климата. Могат обаче да бъдат включени и други секторни климатични цели (напр. в областта на селското стопанство, управлението на отпадъците).

Критериите за оценка на въздействието на ПП трябва да бъдат разработени амбициозно и със специално внимание върху изменението на климата. Екологичен доклад, който определя твърде ниски критерии за оценка на въздействието върху факторите на климата, няма да изпълни своята цел. Например, дори и да не са нормативно дефинирани, е необходимо да се вземат предвид по-амбициозните цели, които в момента се договарят (политически) в ЕС. Определянето на критерии за изменение на климата има ключова роля в процеса на ЕО, което влияе върху най-оптималното интегриране на изменението на климата в ПП. Критериите за най-висока оценка на приемливостта на въздействията на ПП трябва да се основават на превишаване на политически поставените климатични цели във всяка област. Според данните и научните прогнози е очевидно, че политически поставените климатични цели досега са по-ниски от целите, необходими за спиране на глобалното затопляне с 1,5°C в сравнение с прединдустриалните времена.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО В ЕКОЛОГИЧНИЯ ДОКЛАД

Ако процедурата по ЕО започне на най-ранния етап от стратегическото планиране, принципът на устойчивото развитие ще бъде най-добре интегриран в ПП и ще оптимизира своя потенциал в тази посока към целите, свързани с климата/околната среда. Към планирането трябва да се подхожда по интегриран, екосистемен начин, като се вземат предвид ограниченията и праговете. По-специално, поради изменението на климата (и опазването на биоразнообразието), ефективното гъвкаво управление /изпълнение трябва да бъде включено в ПП. По този начин процесът на ЕО помага да се изработи план въз основа на следните съображения:

- Какви алтернативи съществуват за справяне с изменението на климата? Как тяхното прилагане ще се отрази на изменението на климата?
- Как можем да избегнем отрицателните въздействия върху изменението на климата и ако не, как могат да бъдат намалени или компенсирани? Как могат да се увеличат максимално положителните въздействия върху климата?
- Как мерките за изменение на климата могат да бъдат включени в ПП?

Докладът за околната среда трябва ясно да обяснява как е идентифицирано съдържанието на климата, съобразено със специфичните цели на ПП, как са разгледани несигурностите, как са избрани подходящи сценарии (доклади на IPCC!) и как изменението на климата може да бъде (по-добре) интегрирано в окончателния ПП и накрая предложения за смекчаващи мерки. Трябва да се представи състоянието на околната среда (настоящи и очаквани въздействия, уязвимост), индикаторите и въздействията на ПП (как планът ще смекчи изменението на климата, как влияе върху по-добрата адаптация и как ПП е адаптиран към изменението на климата). Трябва да се обясни отношението към другите планове.

Необходимо е:

- ✓ **да се вземат предвид сценариите за изменение на климата:** възможни екстремни метеорологични ситуации и големи изненади, които биха могли да повлияят на изпълнението на ПП или да влошат въздействието им върху околната среда;
- ✓ **да се анализират развиващите се базови тенденции,** включително тенденциите в основното съдържание на ПП във времето, по отношение на двигателите на промяната (преки и непреки), ограничения, области, които могат да бъдат особено засегнати, критични взаимозависимости, кой печели/губи; включена е оценка на уязвимостта (с оценка на способността на региона или сектора да се адаптира към изменението на климата) и идентифициране на най-устойчивата алтернатива.
- ✓ **Да се оценят алтернативите по отношение на различните въздействия върху изменението на климата и биоразнообразието** (чрез анализ на потребностите, на процеса на изпълнение, на местоположението, времевата рамка и алтернативите, които подобряват екосистемните услуги); като се има предвид несигурността относно естеството на потенциалните рискове, по-добре е да се предложат мерки „без съжаление“ или „ниско съжаление“, отколкото да рискува с по-големи проблеми по време на изпълнението на ПП;
- ✓ **да се търсят възможности за подобрене,** като същевременно съгласува ПП със съответните цели и приоритети на други политики за изменение на климата и биоразнообразие;
- ✓ да се оценят **синергичните и кумулативни ефекти** от изменението на климата и биоразнообразието;
- ✓ да се гарантира, че мерките за ограничаване а изменението на климата **нямат отрицателно въздействие върху адаптацията.**

ЕО е ценен инструмент за стратегическите плановици, за да планират устойчивост и климатична неутралност възможно най-скоро.

Оценка на въздействието върху климата в ОВОС

ФАЗА НА ОЦЕНКА НА ОБХВАТА НА ОВОС

Ако трябва да се извърши ОВОС, фазата на определяне на обхвата по отношение на оценката на въздействието на проекта върху климата е от решаващо значение, особено поради несигурността, дефинирана по-горе. При поискване компетентният орган следва да предостави изчерпателни насоки за обхвата и съдържанието на доклада за въздействие върху околната среда по отношение на оценката на въздействието върху климата. Въпреки че тази фаза не е задължителна, тя може да донесе много ползи: ключови аспекти, вече предвидени от инвеститора, могат да бъдат потвърдени или нови идентифицирани от компетентния орган, тя инициира ранно обмисляне на алтернативи и смекчаващи мерки. Това може да спести време и пари, тъй като няма да е необходимо докладът да се актуализира на по-късен етап, а компетентният орган се ангажира на ранен етап. Определянето на обхвата и дълбочината на доклада за въздействие върху околната среда също представлява известна предсказуемост по отношение на оценката на необходимия принос (труд, време и финансови средства)¹⁵.

ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО В ДОКЛАДА ПО ОВОС

Изготвянето на доклад за оценка на въздействието върху климата никак не е лесна задача. Няма единни и изчерпателни методики за оценка на въздействието на цял набор от различни проекти, нито (поне видими) примери за добри практики, които могат да бъдат следвани¹⁶. Необходимо е да се подхожда разумно към всеки отделен случай¹⁷, като се използват съществуващите познания, принципите на предпазливостта и принципите на безвредност. Всички необходими съображения трябва да бъдат определени преди изготвянето на доклада и са описани в главата за скрининг. Самият доклад обаче изисква задълбочен анализ и оценка.

Докладът трябва да включва определение за това как базовото състояние ще се промени поради изменението на климата, като се използват множество климатични сценарии (потенциално най-лош, потенциално най-добър и реалистичен) и оценка на въздействието на проекта върху това променящо се базово състояние.

¹⁵Оценка на въздействието върху околната среда на проекти, Ръководство за определяне на обхвата, https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_guidance_Scoping_final.pdf (22 ноември 2021 г.)

¹⁶За повече подробности вижте [резюмето на J&E и препоръките относно оценките на климата](#).

¹⁷ В отделен документ са събрани редица [методически инструменти и насоки](#) в помощ на експертите, които изготвят доклад за оценка на въздействието върху околната среда по отношение на климата - обикновено е необходима комбинация от тях.

За да се определи развиващото се базово състояние, е необходимо:

- ✓ идентифициране на тенденции и ключови индикатори във времето (напр. емисии на парникови газове, показатели за уязвимост, прогнозирана честота на екстремни метеорологични събития, риск от големи аварии);
- ✓ идентифициране на двигателите на промените (преки и непреки), които могат да доведат до определени тенденции (напр. проекти, които вече са одобрени (или планирани), но все още не са изпълнени);
- ✓ идентифициране на критични взаимозависимости (напр. водоснабдяване и системи за пречистване на битови отпадъчни води, защита от наводнения, електроснабдяване и др.);
- ✓ спазване на праговите стойности - които вече са достигнати или се очаква да бъдат достигнати;
- ✓ сценариите включват също екстремни явления, климатични последици и „големи изненади“, които ще повлияят на проекта или ще доведат до влошаване на въздействието му върху климата, биоразнообразието и околната среда.

Оценката на въздействието на проекта върху климата се извършва въз основа на така идентифицираното променящо се базово състояние. Трябва да се вземе предвид, както степента, така и още повече важноста на отделните въздействия. Сложността на това не трябва да обезсърчава анализа на преките и непреките въздействия. Като се има предвид несигурността на прогнозите, очакваните въздействия трябва да бъдат описани: това, което е известно, трябва да бъде определено с определена степен на вероятност и това, което е сравнително малко известно, също трябва да бъде заявено.

Следните общи съображения са важни за оценката на въздействията:

- ✓ Необходимо е да се оцени излагането и уязвимостта не само на ефектите от самото изменение на климата, но и по отношение на това кои **екологични, социални и икономически аспекти** са изложени на краткосрочни и дългосрочни промени в изменението на климата или екстремни събития.
- ✓ **Дългосрочният и кумулативен характер на изменението на климата изисква внимание**, трябва да се предвидят причинно-следствени вериги или мрежи, за да се разберат взаимовръзките и кумулативните ефекти от въздействието на проекта върху и между елементи (особено положителни или отрицателни взаимодействия между изменението на климата и биоразнообразието).
- ✓ **Идентифициране на алтернативи и мерки за ограничаване изменението на климата**: оценката на уязвимостта трябва да бъде вградена, както в оценката на базовото състояние, така и във всички алтернативи, за да се избере най-устойчивото.
- ✓ По отношение на ограничаване изменението на климата **трябва да се търсят алтернативи за намаляване на емисиите на парникови газове**, като други технологии, материали, модели на доставки, защита, възстановяване и установяване на естествени поглътители (зелена инфраструктура), планиране на компенсационни мерки, производствени материали с нисък въглероден отпечатък, ефективни мерки за използване на енергия във всички фази, доставка на енергия от възобновяеми енергийни източници, намаляване на емисиите на парникови газове, свързани с транспорта (избор на местоположение в близост до обществен пътнически транспорт, изготвяне на план за мобилност, насърчаване на обществен транспорт, колоездене, ходене пеша).
- ✓ Що се отнася до адаптацията към изменението на климата, трябва да се вземат предвид ключови съображения не само относно адаптацията на проекта към изменението на климата, но и **относно приноса на проекта за по-добро адаптация на по-обширна територия** (виж в главата за скрийнинг). Вероятно ще са необходими мерки по отношение на защитата от дъждовна вода и наводнения, за да се осигури по-голяма стабилност на почвата, устойчивост на вятър, градушка, високи температури, а след това и мерки по отношение на възможни горски пожари, наличие на вода и качество на въздуха.
- ✓ **Мониторинг и гъвкаво управление**: въпреки че не се изисква от ОВОС, от решаващо значение е, по-специално по отношение на изменението на климата,

ПРИЛОЖЕНИЕ 1 – Преглед на целите в областта на климата

На **международно ниво** според Парижкото споразумение целта е глобалното затопляне да се поддържа значително под 2°C, или по-скоро 1,5°C в сравнение с предииндустриалната епоха. Специалният доклад на IPPC за 1,5°C показва, че това е необходима цел, тъй като глобалното затопляне над тази граница ще има неуправляеми последици за изменението на климата. Този ангажимент беше поет от ЕС и държавите-членки с Парижкото споразумение и представлява продължение на усилията на страните, подписали Рамковата Конвенция на ООН за климата. Също така това е част от 13-та цел от 17-те цели за устойчиво развитие: Програма за устойчиво развитие до 2030 г. (цел за климата). Целта е да се предприемат спешни действия за борба с изменението на климата и последиците от него. Сред тези цели е включването на мерки за изменението на климата в политики, стратегии и планове на национално ниво.

Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст (Конвенция от Еспоо) и нейният протокол за стратегическата екологична оценка (Киевски протокол) и Споразумението от Сендай за намаляване на риска от бедствия също са важни на международно ниво по отношение на изменението на климата и стратегическата оценка.

На **ниво ЕС** Европейският парламент прие Резолюция относно извънредното положение в областта на климата и околната среда още през 2019 г. Европейската стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, конкурентоспособна и климатично неутрална икономика „Чиста планета за всички“ определи климатичната неутралност като обща цел до 2050 г. и сега Европейският закон за климата предвижда същия подход, дори повече, той определя, че задължителната цел за климата до 2030 г. трябва да бъде вътрешно намаляване на нетните емисии на парникови газове (емисии след приспадане на поглъщанията) с най-малко 55 % в сравнение с нива от 1990 г. до 2030 г. Европейската зелена сделка предвижда реформа на социалните и икономическите политики към справедлив преход към устойчиво общество и преразглеждането на много директиви и регламенти, свързани с климата. Държавите приемат собствени национални енергийни и климатични планове и дългосрочни стратегии за климата.

Постигането на климатична неутралност (т.е. емисии на парникови газове минус поглъщатели = 0) е от решаващо значение за решителни действия до 2030 г. Според доклада на ООН за емисиите (2019 г.)¹⁸ глобалните емисии на парникови газове трябва да бъдат намалени със 7,6 % годишно през това десетилетие. За да се получи ясна представа за климатичните цели и задачи, е важно да се определи **базисната година**, т.е. годината, в която са измерени намаленията на емисиите на парникови газове.

¹⁸ <https://www.unenvironment.org/resources/emissions-gap-report-2019> (22 ноември 2021 г.).

UNFCCC не определи базисна година до Протокола от Киото към Конвенцията. Той определи 1990 г. като начална година, като страните могат да изберат различна година. ЕС избра 2005 г.

Друг важен фактор за разбирането на целите е фактът, че **ЕС раздели действията в областта на климата на две части през 2005 г .:**

1. Европейска схема за търговия с емисии на парникови газове (ЕСТЕ), който включва големи горивни инсталации с мощност над 20 MW, в които се извършва дейност, която причинява парникови газове (особено енергетиката, промишлеността, а от 2012 год. и авиационни дейности). Компаниите получават или купуват квоти за емисии, които могат да търгуват една с друга и носят отговорност за постигане на целите за емисии на парникови газове.
2. Секторите **извън ЕСТЕ** се състоят от всички други дейности, които причиняват емисии на парникови газове - транспорт, селско стопанство, сгради, управление на отпадъци, потребителски стоки и други сектори. Държавите-членки са отговорни за постигането на целите в секторите извън ЕСТЕ.
3. Настоящите цели за намаляване на емисиите на парникови газове до 2030 г. на ниво ЕС за емисиите на парникови газове с 55 % в сравнение с 1990 г. и целите за енергия от възобновяеми източници (в момента все още 32 %) и да се повиши енергийната ефективност (в момента 32,5 %, което се прилага заедно към ТЕПГ и към сектора извън ТЕПГ) са в процес на преразглеждане.

На национално ниво настоящите цели са определени в Регламент (ЕС) 2018/842 относно обвързващи годишни намаления на емисиите на парникови газове от държавите-членки от 2021 г. до 2030 г., допринасящи за действия в областта на климата за изпълнение на ангажиментите по Парижкото споразумение и Регламент за изменение (ЕС) № 525/2013 (**Регламент за споделяне на усилията**), който в момента е в процес на преразглеждане. Всяка държава-членка обаче определя климатични цели в националните енергийни и климатични планове, дългосрочните стратегии за климата и законите за климата (ако бъдат приети). На ниво ЕС също са определени секторни цели за възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност, а на национално ниво съществуват други секторни цели.

За постигане на климатична неутралност въглеродните поглътители също са важни. Държавите-членки на ЕС трябва да гарантират, че емисиите на парникови газове от земеползване, промяна в земеползването или горско стопанство се компенсират от поне еквивалентно премахване на CO₂ от атмосферата в периода 2021-2030 г. (сектор земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство - LULUCF).

Обобщение на подходяща информация може да бъде намерена в [информационния лист на J&E относно застъпничеството за органичаване изменението на климата](#).

ПРИЛОЖЕНИЕ 2 – Уредба на интеграцията на климатичните фактори в ЕО и ОВОС в България

Ограничаването на изменението на климата и адаптацията към това изменение е предмет на правно регулиране в България в изпълнение на задълженията, поети с международноправните актове и правото на ЕС. Внесени са допълнения на действащи разпоредби на [Закона за опазване на околната среда \(ЗООС\)](#) и са приети нови законодателни актове като Закон за ограничаване изменението на климата (2014), Закон за съхраняване на въглеродния диоксид в земните недра (2012). Уредбата на процедурите по ОВОС и ЕО се съдържа в ЗООС и специалните наредби по ОВОС и ЕО.

Интегриране на климатичните фактори в ЕО

С изменение на ЗООС от 2022 г., за целите на определяне на значимостта на въздействие на плана/програмата с оглед преценката на компетентния орган за извършване на ЕО, сред селективните критерии на етапа на скрийнига в чл. 85, ал.4, е допълнена т. 4, с която изрично като такъв критерий са посочени, както въздействието, така и уязвимостта на плана или програмата спрямо изменението на климата.

„Чл. 85. (4) Министърът на околната среда и водите или директорът на съответната РИОСВ преценява с решение необходимостта от екологичната оценка за предложен план и програма или за тяхно изменение съгласно процедурата, определена с наредбата по чл. 90, съобразно следните критерии за определяне значимостта на въздействието им:

4. (нова - ДВ, бр. 42 от 2022 г., в сила от 07.06.2022 г.) въздействието на плана или програмата върху климата и уязвимостта на плана или програмата спрямо изменението на климата.“

Част от анализа на въздействието на ПП е и въздействието върху климатичните фактори. Съгласно чл. 86 (3) от ЗООС, докладът за екологична оценка задължително съдържа:

б. вероятни значителни въздействия върху околната среда, включително биологично разнообразие, население, човешко здраве, фауна, флора, почви, води, въздух, **климатични фактори**, материални активи, културно-историческо наследство, включително архитектурно и археологическо наследство, ландшафт и връзките между тях; тези въздействия трябва да включват вторични, кумулативни, едновременни, краткосрочни, средносрочни и дългосрочни, постоянни и временни, положителни и отрицателни последици.

Интегриране на климатичните фактори в ОВОС

На етапа на скрийнига, съгласно чл. 93 (4), буква (е) от ЗООС, необходимостта от извършване на ОВОС се преценява въз основа на характеристиките на инвестиционното предложение, вкл. риска от големи аварии и/или бедствия, които са свързани с инвестиционното предложение, включително причинени от изменението на климата, в съответствие с научните познания.

Чл.95 (4), т.3 от ЗООС изисква оценката на въздействието върху околната среда да определя, описва и оценява по подходящ начин съобразно особеностите на всеки отделен случай преките и непреките значителни въздействия на инвестиционното предложение върху земните недра, почвата, водата, въздуха и **климата**.

Възложителят на предложението изготвя и представя на компетентния орган за оценяване на качеството доклад за ОВОС, който съдържа подробна характеристика на инвестиционното предложение, включващо информацията относно размера, засегнатата площ, параметрите, мащабността, обема, производителността, обхвата, оформлението на инвестиционното предложение в неговата цялост; като подробната характеристика на инвестиционното предложение съдържа съгласно чл.96 (1) от ЗООС:

4. описание на елементите по чл. 95, ал. 4, които е вероятно да бъдат засегнати значително от инвестиционното предложение: населението, човешкото здраве (напр. редуциране на потенциални инциденти, ефективност на медицинското обслужване) биологичното разнообразие (например фауна и флора), почвата (например органични вещества, ерозия, уплътняване, запечатване), водите (например хидроморфологични промени, количество и качество), въздухът¹⁹, **климатът (например емисиите на парникови газове, въздействията във връзка с адаптирането)**, материалните активи, културното наследство, включително архитектурни и археологически аспекти, и ландшафтът; описанието на вероятните значителни последици за елементите по чл. 95, ал. 4 обхваща преките последици и всички непреки, вторични, кумулативни, трансгранични, краткосрочни, средносрочни и дългосрочни, постоянни и временни, положителни и отрицателни последици от инвестиционното предложение и в него се вземат предвид целите относно опазването на околната среда, които са от значение за инвестиционното предложение;

5. описание на вероятните значителни последици от въздействията на инвестиционното предложение за околната среда, произтичащи и от:

¹⁹ Напр. емисии на серни оксиди, азотни оксиди, въглеродни оксиди, суспендирани частици, фини прахови частици, неприятни миризми, както и шумово замърсяване и други - например т.н. фликер ефект)

(е) въздействието на инвестиционното предложение върху климата (например естеството и степента на емисиите на парникови газове) и уязвимостта на инвестиционното предложение спрямо изменението на климата.

Други фактори, които могат да се имат предвид са социалното въздействие (напр. нови работни места или загуба на такива в дългосрочен и краткосрочен аспект, генериране на финансови приходи); замърсяване от пластмасови отпадъци, от опасни отпадъци, от био-медицински отпадъци, от електронни отпадъци, батерии, ИУЕЕО, от химикали, включително пестициди, тежки метали, олово, живак; достъп до водоснабдяване, консумация на вода от повърхностни или подземни водоизточници, генериране на отпадъчни води, отвеждане на отпадъчни води без пречистване, замърсяване на повърхностни и подземни водни тела.

Информация за връзка

Асоциация за правосъдие и околна среда

Европейска мрежа на организациите по екологично право

33 Udolní , 602 00 Бърно, Чешка република

Zsuzsanna Berki, Priska Lueger & Senka Vrbica

(Сърьководители/Тематичен екип за климата)

електронна поща : info@justiceandenvironment.org

уеб сайт: www.justiceandenvironment.org

Работният план на J&E е получил финансиране от Европейския съюз чрез неговата схема за финансиране LIFE+. Цялата отговорност за настоящия документ се носи от автора и Европейската комисия не носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в него информация.